

DESERT FLOWER

A auzit cineva de top-modelul-internațional-luptătoare-pentru-drepturile-femeilor Waris Dirie? Ar fi trebuit... dacă nu, în *Desert Flower*, cartea și filmul, aflați... aproape tot. Dar poate că un singur om vă plictisește – până la urmă, Waris este doar o femeie care a plecat pe jos din Somalia, la 13 ani, ca să evite o căsătorie care nu-i era pe plac; o imigrantă care a ajuns, cumva, la Londra, și care a muncit în lumea de jos; un top-model care a fost descoperit întâmplător de un mare, mare fotograf, la McDonalds, și care s-a bucurat apoi de o carieră fulminantă; în sfârșit, o individă-ambasador pentru drepturile omului, hotărâtă să se răzbune pe țara ei pentru că a mutilat-o de mică.

Dacă această femeie și viața ei nu sunt de ajuns, atunci poate vreți să vedeți un basm adevărat – povestea unei tinere care descoperă fericirea departe de casă. Povestea unei prietenii frumoase presărate cu scurte incursiuni în lumea modei. Povestea tipicului african timid care invadează occidentul cu o frumusețe deobordantă, dar care nu-și uită prietenii și începuturile. Povestea de dragoste care, deși la început, durează peste ani. Povestea... dar mai bine să o vedeți voi.

CÂTEVA NUME...

Regia și scenariul: Sherry Hormann

Născută la New York, Sherry Hormann se mută în Germania de la vârsta de 6 ani, devenind unul dintre cei mai apreciați cineaști germani contemporani. În 1991, debutează ca regizor cu *Silent Shadow / Leise Schatten* și câștigă premii la diferite festivaluri locale: Bavarian Film Awards, German Film Awards, Max Ophüls. Înainte de *Desert Flower*, Sherry Hormann face comedii (*Father's Day*, *Frauen Sind Das Wunderbares*), thrillere (*Bella Black*) și seriale TV (*The Kriminalist*, *Helen*, *Fred and Ted*).

Imaginea: Ken Kelsch

Țara: Germania

Anul: 2009

Cu: Liya Kebede (Waris Dirie), Sally Hawkins (Marylin), Craig Parkinson (Neil), Timothy Spall (Terry Donalson), Anthony Mackie (Harold Jackson), Juliet Stevenson (Lucinda)

Liya Kebede este top model internațional, imaginea unor companii precum Estée Lauder, Gucci, Victoria's Secret, Tommy Hilfinger, Dolce & Gabbana, etc. Din 2005, ea face parte din World Health Organisation ca Ambasador pentru combaterea mortalității mamei, a nou născuților și copiilor mici din Etiopia (țara ei natală) și din alte țări, contribuind, printre altele, la diminuarea răspândirii virusului HIV în Africa. Liya Kebede a lansat o colecție vestimentară numită *Lemlem*, centrată pe portul tradițional etiopian pentru copii.

WARIS DIRIE

Waris Dirie s-a născut în 1965 în Somalia. Știți deja, din film, povestea ei. Dacă nu l-ați văzut încă, poate ați fi surprinși să aflați că prima ei experiență în modă, cea care a propulsat-o efectiv în carieră, a fost apariția pe coperta calendarului Pirelli în 1987. De fapt, ea a fost una dintre primele „supermodele” din lume. În 1995, BBC a realizat un documentar despre viața ei, intitulat *O Nomadă la New York / A Nomad in New York*. În 1997, o reporterită de la Marie Claire a vrut să îi ia un interviu. În loc să povestească despre ascensiunea în lumea modei, Waris a ales însă să dezbată o experiență traumatizantă din copilărie: mutilarea genitală pe care suferit-o la vârsta de 5 ani. Astfel, ea a adus în atenția lumii o situație pe care o îndurau cca. 140 milioane de fete de maxim 10 ani din Africa. Apoi, Waris și-a abandonat cariera de model și a devenit Ambasador al Națiunilor Unite, fiind recompensată, de-a lungul timpului, cu tot felul de premii și titluri: World Women’s Award (Mihail Gorbaciov, 2004), *Femeia anului*(*Glamour*, 2000), Cavaler al Legiunii de Onoare (Nicolas Sarkozy, 2007), Prix des Generations (2007), etc., etc.

TEMELE FILMULUI

Evident, problema cea mai șocantă și mai presantă în film este MUTILAREA GENITALĂ (1.) pe care o suferă Waris. „*Toată viața am încercat să găsesc un motiv pentru circumcizie. Poate că dacă l-aș fi găsit, aș fi acceptat ce mi-au făcut. Nu am descoperit niciunul. Cu cât mă gândesc mai mult, cu atât devin mai furioasă.*”

**Discuție: De ce credeți că Waris trece prin experiența FGM?
Cum credeți că este afectată de asta, atunci când ajunge în lumea occidentală?**

Conceptul de mutilare este deseori atribuit celor din jur, unor intenții negative, psihotice sau unor tradiții, la fel ca în cazul de față. Dar ce se întâmplă cu automutilarea? Exemple minore, dar relevante, pot fi piercingurile (care au ajuns să contribuie la imaginea de sine pentru tânăra rebelă, de exemplu), dar, dintr-o perspectivă mai profundă, vorbim despre avorturi sau chiar îndepărtări ale unor organe pentru a corespunde unui anumit standard de frumusețe (de exemplu, o Thalia, celebra cântăreață latino-americană și-a scos două coaste ca să fie mai slabă).

Curiozități... sau nu?!

Până în 1989, avortul era interzis în România; totuși, femeile îl practicau deseori. Pentru că greșiseră, pentru că nu puteau să își asume responsabilitatea, pentru că pur și simplu nu își doreau copilul. În ambele filme, deși există un autor al mutilării, faptul că personajul însuși și-o dorește transformă procesul în automutilare.

Ca exemple ale contextului de atunci, vedeți „*4 luni, 3 săptămâni și 2 zile*” regizat de Cristian Mungiu și recompensat cu un premiu Palme D’Or la Cannes în 2007. Acolo, Găbița este însărcinată și decide să facă un avort. Prietena ei îi este alături, dar nici ea, nici Găbița nu au mai trecut prin așa ceva. Experiența de a-l cunoaște pe Bebe, medicul, se dovedește a fi extrem de neplăcută.

Dacă nu vi se pare suficient, căutați „*Ilustrate cu flori de câmp*”, în regia lui Andrei Blaier, o producție apărută în perioada comunistă (1975), tocmai ca să îndepărteze

astfel de gânduri – o tânără ajunge într-un orașel de lângă Dunăre pentru a face un avort. Ea moare însă, și cea care urma să îl înfăptuiască se sinucide.

Discuție: De ce v-ați face / v-ați făcut un tatuaj / piercing / dread-uri / rasta?
Considerați că astfel sunteți acceptat / perceput ca *diferit* în grupul de prieteni?
Ce sacrificii ați face ca să fiți incluși într-un grup?

2. IMAGINEA DE SINE

Legat de această temă, observăm, pe de o parte, cum imaginea de sine a lui Waris este afectată de mutilarea inutilă (așa cum descoperă ulterior) pe care a suferit-o; pe de altă parte, imaginea de sine pe care o promovează ea apoi se racordează la standardele de frumusețe impuse de media și de lumea modei. Aceste standarde sunt rareori conforme cu frumusețea naturală, reală, a femeii sau fetei simple, care trăiește o viață normală. Waris apare ca o excepție de la regulă. De aici însă, apar complexe. Nimic mai greșit. „*Frumusețea este în ochii privitorului*”, vorba aceea. Iar frumusețea rezidă, cu rare excepții, din felul în care se simte cineva: o femeie fericită emană bună dispoziție, feminitate, frumusețe și nu mai are nevoie de nimic altceva. O femeie frustrată de felul în care arară, din contră, îi respinge pe cei din jur.

Sprrijiniți sau contestați afirmația de mai sus, ATENȚIE: fete și băieții, separat. Fetele, sunteți de acord? Băieții, observați și voi asta?

Suferința unei femei atunci când nu este acceptată, situație care îi deteriorează imaginea de sine, pare similară în lumea modelingului și în viața reală: în primul caz, există zeci de audiții, castinguri și de critici prin care trece o femeie și pe care le suportă înainte de a încheia un contract bun. În al doilea, fetele trec prin experiențe comune – un interviu, un discurs în clasă, o întâlnire - dar care le modelează imaginea de sine poate la fel de concret ca situațiile pe care le menționăm mai sus în cazul modelelor.

Discuție: Legat de imaginea de sine, credeți că există provocări mai mari în lumea modei decât în viața reală?

Cum vă îmbunătățiți imaginea de sine? Cum faceți ca într-o situație în care ați fost respinsă, să vă păstrați o imagine de sine pozitivă?

Cât de relevant este pentru voi standardul de frumusețe impus de media? În ce fel vă afectează acest standard imaginea de sine?

3. FAMILIA

„*În afară de povestea cu circumcizia, nu aș schimba nimic la felul în care am crescut. În New York, deși toată lumea vorbește despre valorile familiale, am observat prea puțin din ele. Nu văd familii împreună bucurându-se, cântând, bătând din palme așa cum făceam noi odată. Oamenii de aici sunt deconectați, nu există simțul apartenenței la o comunitate.*” (Desert Flower, capitolul final – *Gânduri despre acasă*)

Discutați despre relația lui Waris cu familia ei, așa cum reiese ea din film. Observați diferențele dintre familia lui Waris și o familie tipică occidentală.

4. TRADIȚIA ȘI VALORILE COMUNITĂȚII

Deși, pentru noi, circumcizia pare o faptă odioasă, pentru mulți dintre cei care locuiesc în Africa, ea apare ca un fapt natural și necesar. Multe dintre comunitățile africane nu au acces la facilitățile pe care le oferă o viață modernă – nu au apă, electricitate, îmbrăcăminte - dar trăiesc unit, aproape de natură și de animalele lor. Tradiția și lupta pentru supraviețuire sunt singurele modele, ele ghidează activitățile și felul de a gândi ale tuturor. *„Cunoșteam viața – nu eram protejată de ea. Și trăiam cu adevărat – nu vreun substitut artificial, nu la televizor, privind la cum trăiesc alții.”*

Și totuși, vă propunem să vedeți filme – viețile altora – în scop educativ. De ce credeți că această metodă de educație este mai bună decât altele?
Vă regăsiți în filmele pe care le vedeți, aveți parte de experiențe la care nu aveți acces în viața voastră reală? În ce fel vă influențează asta?

Apoi, valorile din mediul african sunt cu totul altele decât cele occidentale. În ultimul capitol din *Desert Flower*, Waris se întreabă, de exemplu, cui îi pasă, la New York, de apă. Toată lumea are apă din abundență, o poate risipi pentru că este fără sfârșit. Există mâncare, ba mai mult, oamenii vor să renunțe la ea și plătesc pentru asta. Cum ar fi ca o astfel de persoană să se mute, temporar, în Africa, să vadă cum se trăiește acolo? Lucrurile simple sunt importante, mărturisește Waris – ea și familia ei nu aveau nimic, așa că se bucurau de orice.

O veste bună: copiii pot crește în siguranță în America și în alte țări civilizate, deși nimeni nu pare să observe asta. Există spitale, școli și alte facilități pentru care oamenii ar trebui să fie recunoscători. Totuși, ei se consumă pentru tot felul de nimicuri din viața de zi cu zi. Imposibil, în Africa. Acolo, comunitățile trebuie să trăiască în armonie și să își păstreze energia pentru a supraviețui, pentru a merge zile întregi după o găleată de apă, pentru a răbda de foame, pentru a suporta boli pentru care nu există tratamente, pentru a trăi frumos.

Discutați despre lucrurile importante pentru voi și plasați-le în contextul societății în care trăiți.

Cunoașteți alte moduri de abordare ale valorilor voastre, în alte culturi?

Identificați valorile lui Waris în film. Credeți că ele îi influențează comportamentul din lumea occidentală?

Care sunt tradițiile pe care le mai vedeți respectate în România? Credeți că ele sunt importante, sau s-ar renunța ușor la ele? De ce?

5. STATUTUL IMIGRANȚILOR AFRICANI ÎN ȚĂRILE CIVILIZATE

Waris are probleme de identitate – pașaportul expirat, complicat de reînnoit, percepția celor din jur față de identitatea ei (dragostea subită a lui Neil, atitudinea jucăușă a lui Marilyn, etc.). Apoi, ea își găsește ușor un loc de muncă în societatea de jos (face curățenie), dar i-ar fi fost greu să evolueze pe scara socială, dacă nu ar fi avut noroc. Limba vorbită de țara-gazdă este un alt element care îngreunează acest proces, pentru că anulează procesul unei comunicări normale.

Credeți că povestea lui Waris se poate extrapola pentru alți cetățeni africani care
ajung în țări civilizate?

Discutați despre rolul norocului vs. muncă vs. educație în plnificarea carierei pe
care v-o doriți.

Discutați despre atitudinea față de Waris a lui:

- a. Marylin – la început o respinge, dar bunătatea sau curiozitatea o face să o găzduiască și apoi să îi devină o bună prietenă;
- b. Neil – se îndrăgostește de frumusețea ei, o consideră poate neajutorată, profită de ea ca să aibă un statut și ca să-i fie alături; îi este mai ușor să o aibă pe ea, probabil, decât pe o femeie britanică oarecare, care ar avea alte pretenții de la el (a-propos de locul lui de muncă și de aspirațiile lui aparent nule)
- c. Terry – o descoperă pe Waris și are răbdare cu ea; nu prea are de ales, până la urmă, fără acceptul ei, este legat de mâini și de picioare;
- d. Lucinda – o tratează pe Waris ca pe orice altă debutantă în domeniu; este revelația ei și a fotografului Terry Donalson și trebuie exploatată cât mai mult;
- e. Harold – Waris nu e, probabil, iubirea vieții lui; educația ei o face să-i rămână fidelă; la început, este vorba de o atracție firească, dar apoi, odată cu închiderea în sine a lui Waris în club, el devine blând și încearcă să nu o bruscheze;

Caracterizați aceste personaje și gândiți-vă în ce fel contribuie ele la evoluția lui Waris spre
statutul de personaj modern.

DESPRE FGM – FEMALE GENITAL MUTILATION

Mutilarea genitală (denumită astfel abia din 1980; până atunci, i se spunea „circumcizie”) cuprinde toate procedurile de îndepărtare parțială sau totală ale organelor genitale feminine, fără scop medical. FGM este realizat aceleași persoane care asistă femeile din comunitate la naștere, în medii care, de regulă, nu sunt igienice, în aproximativ 28 de țări din Africa. Presiunea socială, tradiția culturală susțin și impun perpetuarea acestei proceduri. În Africa, încă se consideră că ea reprezintă o parte importantă a educației unei femei, legată de fidelitatea ei, de reducerea sănătoasă a libidoului și de buna creștere pe care i-o oferă familia. Îndepărtarea organelor genitale contribuie la „curățarea” femeii de ceea ce are ea „masculin” sau „necurat”, pentru a o păstra modestă, pură.

Ulterior, FGM provoacă chisturi, infecții genitale sau ale tractului urinar recurente, probleme și complicații locale, infertilitate, hemoragie, șoc psihic violent, infecție cu virusul HIV, hepatita B, etc.

Există patru tipuri de FGM:

1. *TIPUL I* – îndepărtarea clitorisului;
2. *TIPUL II* – îndepărtarea clitorisului și, parțial, a labiilor;
3. *TIPUL III* – infibulația – îndepărtarea totală a labiilor și a clitorisului și coaserea lor, păstrând numai o deschizătură îngustă pentru urinare și menstruație;
4. *TIPUL IV* – înțeparea simbolică a clitorisului sau a labiilor, atașarea de piercing-uri, cauterizarea, aplicarea de substanțe corozive pentru îngustarea vaginului sau de tăieturi, pentru lărgire;

Ceeeeeeee ??????????????????????

- ... Aproximativ 140 de milioane de femei sunt afectate de FGM în întreaga lume?
- ... Zilnic, sunt mutilate aproximativ 6.000 de fete în întreaga lume?
- ... 6 februarie este, din 2003, Ziua Internațională de Toleranță Zero față de FGM?

Dacă v-am stârnit curiozitatea față de acest subiect, vă invităm să vedeți **Moolaadé**(2004), un film regizat de Ousmane Sembene din Senegal. Este despre revolta unor femei din interiorul comunității față de FGM, despre fetele pe care aceste femei le adăpostesc acasă ca să le protejeze și despre dezbinarea întregului grup, din cauza acestui demers.

Sau poate preferați un film românesc:
Izvorul femeilor / Sursa femeilor de Radu Mihăileanu (2011; îl știți pentru că tot el a regizat *Concertul / Le concert* în 2009 sau *Trenul vieții / Train de vie* în 1998) este o comedie despre refuzul femeilor de a întreține relații sexuale cu soții lor pentru că aceștia nu le ajută la treburile din gospodărie. Sigur o să vă placă!

LECTIE DE CINEMA:

GENUL FILMULUI

Desert Flower este o un film biografic. El descrie viața unui personaj care există în realitate. Putem explica, de aici, structura filmului. Observăm că ea nu este una clasică, nu are acțiune lineară, și că uneori, dintr-o privire a lui Waris, publicul călătorește alături de ea în trecut, în vremea copilăriei petrecute în Somalia sau în experiențele pe care le-a trăit până să devină model. Acest gen – filmul biografic - este unul dintre cele mai permissive atunci când vorbim despre structuri întortocheate, pentru că – nu-i așa? – și memoria umană funcționează la fel. Gândurile noastre zburdă între trecut, prezent și viitor chiar și atunci când încercăm să fim coerenți și să povestim ceva simplu.

Vom insista pe *genurile filmelor* pe care le vedem. De ce? **Genul** este un element important al producției de film. Datorită lui, publicul știe la ce să se aștepte de la acțiunea de pe ecran. Dacă vrem să vedem o *comedie*, știm să căutăm la cinema sau în programele TV – *comedii*. Avem poftă de râs. Dacă însă, în loc să primim *comedie*, nu ne distrăm, ci vedem un fel de *dramă*, o să fim supărați – exact, pentru că ne-au fost înșelate așteptările. Nu vrem asta, nu-i așa?

DESPRE ADAPTĂRILE CINEMATOGRAFICE. DESERT FLOWER, CARTEA ȘI FILMUL.

Diferența majoră dintre lecturarea unei cărți și adaptarea ei cinematografică este *viziunea* asupra poveștii. În primul caz, cititorul își imaginează acțiunea, personajele, simte odată cu

naratorul / autor / personaj, adaugă nuanțe personale metaforelor de pe hârtie. În schimb, filmul reprezintă viziunea regizorului asupra subiectului, sau, pentru a fi pe deplin corecți cu realitatea cinematografului, a producătorului – el are ultimul cuvânt, chiar dacă regizorul își imaginează filmul, cu tot ce apare și se interpretează pe ecran. Acesta este unul dintre motivele pentru care aceeași carte suportă mai multe ecranizări – fiecare cineast aduce valențe proprii poveștii, o interpretează și o îmbogățește într-un alt fel.

De exemplu, în cartea *Desert Flower*, Waris își construiește propriul destin, își urmărește visele, cunoaște oameni interesanți, locuiește la rude cu care are relații speciale și care o tratează mai bine decât ceea ce a ajuns pe ecran. Apoi, ea chiar își dorește să devină model, chiar dacă nu îi este foarte clar ce înseamnă asta. În film, ea pare „dusă de val” într-acolo și o interpretare la prima mână ne spune că, probabil, acceptă să fie fotografiată nud pentru că ar vrea să îi plătească datoriile Lucindei.

Viața de nomad din Somalia este prezentată într-un mod mai poetic în carte. Familia lui Waris, animalele, natura, sexualitatea, acceptarea circumciziei conviețuiesc firesc. Circumcizia este văzută ca un eveniment necesar, da, dar fetele au în jur de 5 ani și se așteaptă să li se întâmple ceva magic, ceva ce are să le transforme în femei, să le permită să-și întemeieze familii și să se căsătorească. Cu toate că află ce urmează să i se întâmple, Waris acceptă circumcizia și zilele de refacere următoare – fetele trebuie să rămână singure în deșert, cu picioarele legate, până se vindecă. Nimic din toate acestea nu apare explicit în film. Faptul însă rămâne, în ambele, condamtabil.

**Discuție: Credeți că tradițiile pot fi chestionate? De ce?
Ce credeți că se poate face pentru a îndepărta unele practici periculoase pentru om, chiar dacă ele aparțin unor tradiții milenare?**

Relația cu natura este, în carte, una cu totul specială, pentru că fiecare membru al familiei are responsabilități ce țin de animale – de turmele de vaci, capre și de cămilele care îi însoțesc pretutindeni. Cu toții trebuie să găsească apă și merg zile în șir ca să o găsească. Știu că dacă pornesc la drum și se întorc fără ea, nu mai există speranță pentru nimeni. Acesta este un alt aspect ratat în film: simplitatea vieții, experiențele cotidiene pe care Waris le trăiește în copilărie și care o modelează, o fac să aprecieze naturalețea lucrurilor.

Pe de altă parte, într-o adaptare cinematografică nu este niciodată timp pentru a arăta absolut tot ce se întâmplă în suportul scris. Personajele, acțiunile trebuie condensate și exploatate dramaturgic. Astfel, numeroșii prieteni ai lui Waris nu au loc în film. Ei sunt înlocuiți de Marilyn, ca un fel de simbol al tuturor. La fel se întâmplă cu toate rudele la care locuiește – în film, ele sunt mai puține și o tratează mai dur. Cei doi soți și povestea de dragoste se transformă în evenimente mai adecvate pentru marele ecran.

**Gândiți-vă la alte cărți pe care le-ați citit și de la care cunoașteți adaptări cinematografice.
Discutați despre diferențele de abordare ale poveștilor.**